

TOBIASDAGE

En historisk roman

Peer Hultberg

*Wohin sind die Tage Tobiae,
da der Strahlendsten einer stand an der einfachen Haustür*
(Rilke)

Da hun kom til verden efter fem brødre beklagede hendes mor at hun trods alt ikke havde kunnet skænke Caren det halve dusin sønner og hun rørte hende først som næsten halvfemsårig, idet hun flygtigt, i halvsøvne, omfavnede hende ved den afsked hun anede ville blive den sidste. Men brødrene til gengæld, hvor de dog tilbad, for slet ikke at tale om hendes far i den flotte generalsuniform, og fryden rislede når han bragte det lille birkeris til anvendelse, og det på den bare mølle. På den anden side, tvang i skolen skulle hun ikke være udsat for, og hvorfor i alverden hun behøvede at belemres med almuesproget i de højere gymnasieklasser når hendes tysk og fransk var så godt som det der taltes i Berlin eller Paris, nej hans intelligente datter kunne særdeles vel klare sig uden Sankt Petersborgs skoler. Da hun var ni år gammel mistede hun på een nat sin gudstro og kunne ikke andet end medlidende trække på skuldrene ad sine forældre der stadig hang ved deres fader i himlene og stolt smile ad sin elskede amme som efter pilgrimsrejsen til fods til Jerusalem kåredes til lille-helgen. Hendes første kærlighed var en præst i den hollandsk reformerede kirke, men hun sloges af gru og ufattelighed da han efter måneders fortættede intellektuelle samtaler trods hustru og børn bad hende blive hans hustru. Hun var atten og han tre og fyrre, og det var første gang hun erfarede hvorledes hendes inspirerende virke som søster og datter banalt skulle konkreti-

seres og drages til jorden. På et rekreationsophold i Rom da hun var to og tyve og mistænkt for tuberkulose som følge af overihærdig studeren traf hun, med sin mor som strengeste chaperone, Nietzsche der i egenskab af afdanket professor var blevet hidkaldt for at låne respektabilitet til hendes hårdnakkede plan om at leve et ménage à trois koste hvad det ville. Kyssede han hende? Da han fik hende afsides for en time på Monte Sacro? Det vides ikke, og da hun højt bedaget adspurgtes mente hun at have glemt. Men hun pådrog sig hans søsters, den tro lamas, livslange had, mens Nietzsches selv satte et af hendes digte til musik for firstemmigt kor og orkester og måtte erkende at hun hvad såvel klassiske som moderne filosoffer angik var mere belæst end han. Hun afslog da han anmodede om hendes hånd, hun kunne aldrig blive discipel til nogen mand, og hendes uomtvistelige indflydelse på Also sprach Zarathustra er vanskelig at belægge endsige endegyldigt at bevise. I stedet for et ménage à trois måtte hun da slå sig til tåls med den oprindelige føstepartner i et såkaldt vildt ægteskab, der varede i fem år, forargede mange, aldrig fuldbyrdedes, og prægedes af gensidig konkurrence. Det endelige brud kom da hun fik større success som litterat end sin broderlige ven som Schopenhauerianer hvorefter denne opgav al professionel filosoferen for at studere medicin, senere fungerede som uegennyttig næsten helgenagtig fattiglæge, og sluttelig begå selvmord ved at styrte sig i dybet fra Monte Celerina. Meddelelsen herom gav anledning til hendes livs dybeste krise, men da havde hun allerede i 14 år været lovformeligt gift. Hendes mand var femten år ældre end hun og et par centimeter kortere, og alle undrede sig over at det netop blev ham der kåredes ud. Men dels forsøgte han at begå selvmord for øjnene af hende ved at jage sig en kniv i brystet, dels kunne han efterligne enhver dyrestemme, kunne gå barfodet overalt, havde levet blandt mænd der fangede løver med blot en dolk og de bare næver, og var expert i deres sprog. De levede sammen i næsten halvtreds år uden heller at dette ægteskab konsumeredes, og hendes mand måtte opgive alle forsøg på fuldbyrdelse efter at hun, da han forsøgte at overraske hende i halvsøvne, havde taget så voldsomt et kvælertag på ham at hans liv stod i fare. Sit dårlige ry og alle andre rygter til trods var hun derfor fire og tredive før hun traf en mand, syv år yngre end hun, en ganske almindelig østrigsk læge med den mørke lød typisk for visse østeuropæiske jøder, til hvem hun for første gang kunne knytte sig ikke alene søsterligt og intellektuelt men også rent fysisk. Han ønskede at legalisere deres forbindelse men hun hævdede at hendes mand aldrig ville indvillige i skilsmisse og nød i grunden at have såvel en jordisk som en rent åndelig mage. Alligevel, da den unge

Rilke i en alder af to og tyve bestormede hende, gav hun der nu var fem og tredive hastigt efter i en følelse af at ikke alene det jordiske og det åndelige men også det sjælelige her kunne forbindes og forenes i forholdet til een mand. Han lærte sig russisk for hendes skyld, det sprog som hun aldrig selv havde gjort sig den umage at benytte hverken i litterære eller intellektuelle øjemed, og sammen besøgte de et farverigt Idylrusland fortegnet af fantasi og drøm og Potemkin-imiterende venner, først i ledsagelse af hendes ægtefælle derpå alene. Begge gange traf de Tolstoj og ved andet besøg forstod hun at hendes forhold til Rilke var dødt hen og at der kun var båndene til hendes jordiske mage og hendes åndelige ægtefælle tilbage, thi da hun under sin sidste samtale med Tolstoj så ham affærdige hendes argumenter med en utålmodig virkelighedsmanende gestus med venstre hånd, hvad end ikke Nietzsche nogensinde ville have vovet, fattede hun til fulde i et øjeblik intense betragtning af den bisiddende tro lyttende Rilke med de dybt indsunkne og i deres dyb ubestemmelige øjne og den sparsomme skægvækst at netop han havde modtaget hvad hun aldrig nogensinde havde kunnet skænke andre, og hun forfærdedes over sin ynkelighed. Hun brød deres forbindelse, men brevligt forblev hun ham moderligt rådgivende nær hans liv ud. Hun vente tilbage til sine to mænd, blev gravid med den jordiske, mødte kun modstand hos hans familie til trods for at den åndelige lovformelige holdtes i uvidenhed, og efter at have fået meddelelse om sin fordum broderlige vens selvmord fra Monte Celerina, steg hun op på en stige angiveligt for at plukke æbler, styrtede ned og mistede sit barn i hvad Freud senere skulle beskrive som afspillelsen af det mest gribende drama i hendes skæbne som kvinde. Hun var da fyrré år gammel, og i de følgende ti år stemte hendes livsførelse nøje sammen med hendes ry. Hun var ubændig, hun var konsekvent, hun var som var hun atter atten, elementær satte hun sin hele personlighed ind for den guddomsfyldte livskraft hun så åbenbaret i den fysiske kærlighed, inderligt overbevist om at det øjeblik da hun modtog sæden var dybt helligt. Hun traf Freud da hun var halvtreds. En ven der snart skulle vise sig som en af de gammelkendt frafaldne sønner indførte hende i kredsen omkring ham og hun knyttede sig til ham i så nært et forhold at det nærmest var forskrivelse. Blandt tilhængerne var hun en af de meget få kvinder, og endelig kunne hun atter fryde sig over at skares om en beundret beundrende fader i en skare af beundrende brødre, mens Freud selv skænkede hende en af de fem ringe han havde ladet forfærdige til sine mest trofaste venner og kaldte hendes bog om ham skrevet til hans fem og halvfjerds års fødselsdag et bevis på hendes overlegenhed over os alle. Hun var blot fem år yngre end

han, de mødtes i gensidig højagtelse, begge havde de et livsværk bag sig og endnu meget at udrette hver på sit felt, så blev hun virkelig hans discipel til trods for at hun lod sig uddanne af ham, forskede og praktiserede i hans ånd og bragte hans lære videre? Den sidste gang de mødtes bukkede han sig og plukkede hende sin lidelsesfulde fysiske tilstand til trods en buket stedmorsblomster som de stod i efterårets sidste harmoniske forfrosne farver. Hun døde to og et halvt år før Freud og seks og et halvt år efter sin lovformelige mand, hun led smerter til sidst men ikke så bittert som Freud, og som sin mor kunne hun udånde i et pust. Tre dage efter hendes død ankom Gestapo til den afsides ensomme villa, de ryddede hendes bibliotek og konfiskerede alt.